

L'ensenyament en català a les Illes Balears

Una reflexió sobre els centres i l'alumnat

Encarar el problema de la llengua catalana com a llengua vehicular d'ensenyament a les Illes Balears suposa, entre d'altres, constatar i reflexionar sobre alguns aspectes quantitius dels centres que desenvolupen programes d'ensenyament en català en contrast amb l'alumnat que rep aquest ensenyament. Per això, ens apropem a tres qüestions: ¿Què representa quantitativament l'ensenyament en català?, ¿Quina consideració podem atorgar a la informació al'abast?, i ¿Quines són les pautes d'intervenció educativa?⁽¹⁾.

La primera referida als centres que desenvolupen programes en català pot analitzar-se a partir de l'informe "Ensenyament en català. Curs 1990-91" de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports del Govern Balear, i en el que cal fer esment de les següents dades (figura 1):

a) El nombre total de centres que imparteixen -totalment o parcialment- els seus programes en català supera els 150, quantitat que suposa gairebé el 40% del total dels centres.

b) Sobre els centres que donen les classes en llengua catalana, en dades globals, es dedueix que un 49,01% dels centres públics desenvolupen totalment o parcialment programes en català, mentre que només un 5,96% dels privats duen a terme aquestes ense-

nyances. En el cas de l'EGB cal subratllar que trobam que el 48,09% de les escoles públiques té algun tipus de programa d'ensenyament en llengua catalana, mentre que les de titularitat privada arriben només a un 5,76%.

Una manera d'enfocar la qüestió és analitzar-ho partint de les dades d'alumnat escolaritzat als centres que ensenyen en català. De l'examen dels fulls de matrícula i dels Documents d'Organització Pedagògica dels centres educatius, la Inspecció d'Educació ha obtingut les dades de la figura 3 referides a l'alumnat escolaritzat, de forma total o parcial, en llengua catalana. Permeten aquí fer els següents comentaris:

a) Del total global de la matrícula d'alumnes de Pre-escolar, EGB, BUP, i FP, reben ensenyament emprant el català com a llengua vehicular, un 17,21 per cent d'estudiants, la qual cosa equival a dir una mica més d'una sisena part.

b) Percentualment, els estudiants de Batxillerat són els que més tenen, almenys una assignatura explicada en català. En efecte, un poc més d'una quarta part (28,7%) dels estudiants de BUP rep ensenyament en català totalment o parcialment.

c) Curiosament i malauradament, els alumnes de

FIGURA 1: CENTRES QUE FAN ENSENYAMENT EN CATALÀ. CURS 1990-91
 (Font: Conselleria de Cultura, Educació i Esports. Govern Balear, 1991)

	total	en català	percentatge
Públics d'EGB	210	101	8,09%
Privats d'EGB	260	15	5,76%
Públics BUP i COU	22	15	68,18%
Privats BUP i COU	25	2	8,00%
Públics FP	21	8	38,09%
Privats FP	17	1	5,80%

Preescolar són els que menys ensenyament en català reben (13,9%). No s'arriba a una setena part del total dels infants d'aquest nivell.

d) L'alumnat d'EGB i de F. P. que és objecte d'ensenyament en català no representa encara una sisena part del total de la matrícula.

e) L'alumnat escolaritzat a escoles públiques que rep ensenyament en català, de forma total o parcial, oscil·la al·rededor de la quarta part de la matrícula d'aquest tipus de centre. No obstant això, en el cas de la F. P. el percentatge és només del 7,71 per cent (no arriba a una dotzena part).

f) L'alumnat que assisteix a una escola privada que rebí algun programa d'ensenyament en llengua catalana és només del 8,71 per cent, això és aproximadament, una dotzena part del total dels escolars de privada.

g) Crida fortament l'atenció, el fet que només un 1,5 per cent dels infants escolaritzats a escoles infantils privades tinguin algun tipus d'ensenyament en català -en el cas de pre-escolars públics el percentatge és de 27,9-.

h) Curiosament l'alumnat de F. P. de Privada és el capdavanter percentualment en ensenyament en català. Això s'explica pel reduït nombre de matrícula de Formació Professional a centres privats en comparació amb la pública i pel fet que un dels centres amb més alta matrícula de Palma (C. S. Josep Obrer afirma

realitzar dues assignatures en català).

Del·l'anàlisi comparatiu entre les dades de centres i alumnat exposades hom pot deduir algunes contradiccions, sobre les que reflexionar:

1ª. Les diferents fonts forneixen informacions esbiaixades des de perspectives diferents i, en certs aspectes, susceptibles d'incloure errors d'apreciació.

2ª. En oferir la informació referida a centres, sense considerar la matrícula escolar es presenta una situació que no pot considerar-se representativa de la realitat. N'hi ha prou en observar que una escola unitària de 15 alumnes té el mateix pes específic que un col·legi públic d'un miler d'alumnes. Tampoc s'entra en consideracions d'ordre sociolingüístic, derivades de la ubicació -situació a l'interior de l'illa, molt poc influïda per la presència del castellà front a zona urbana o perifèrica turística fortament castellànitzada- o altres indicadors (classe social de les famílies, per exemple). Cal afegir-hi que l'estadística per centres distorsiona la realitat perquè afavoreix una intuïció d'amplitud en l'expansió dels processos de normalització lingüística de l'ensenyament no concordant amb els efectes reals d'implicació de la població escolar.

3ª. Les dades, tant en un sentit com en l'altre (centres, matrícula), resulten totalment insuficients a l'hora de delimitar quantitativament (i qualitativament) el fenomen perquè no distingeixen una informa-

FIGURA 2: ALUMNAT ESCOLARITZAT (TOTAL-PARCIAL) EN CATALÀ, curs 90-91 (Font: Servei Provincial d'Inspecció Tècnica d'Educació de les Illes Balears, 1991)

DADES D'ENSENYAMENT EN CATALÀ CENTRES PÚBLICS 1990/91	total matrícula	ens. català tot. o parc.	percentatge
PREESCOLAR	9.017	2.521	17,96
E.G.B.	50.822	11.238	22,11
B.U.P.	15.325	5.511	35,60
F.P.	9.780	754	7,71
TOTALS	84.944	20.024	23,52

DADES D'ENSENYAMENT EN CATALÀ CENTRES PRIVATS 1990/91	total matrícula	ens. català tot. o parc.	percentatge
PREESCOLAR	10.203	153	1,50
E.G.B.	42.308	3.019	7,14
B.U.P.	7.791	1.189	15,26
F.P.	2.939	1.146	38,99
TOTALS	63.241	5.507	8,71

TOTALS GENERALS PÚBLICS I PRIVATS 1990/91	total matrícula	ens. català tot. o parc.	percentatge
PREESCOLAR	19.220	2.674	13,91
E.G.B.	93.130	14.257	15,31
B.U.P.	23.116	6.700	28,98
F.P.	12.719	1.900	14,94
TOTALS	148.185	25.531	17,23

ció tan essencial com la distinció entre ensenyament totalment impartit en llengua catalana d'ensenyament parcialment impartit en aquesta llengua.

4ª. Tampoc no és gens fàcil amb una anàlisi de les dades ofertes esbrinar l'evolució dels processos al si dels diferents centres escolars que havien començat el seu projecte d'ensenyament en català al C. Inicial i, progressivament, havien de continuar-lo fins a la finalització de l'EGB. Quant als centres de mitjanes no surt a la llum la tipificació de les àrees afectades per aquesta transformació.

PAUTES POSSIBLES D'ACTUACIÓ.

Planificar sense un coneixement exacte de la realitat és una aspiració impossible de dur a terme. Per tant, cal invertir tot un seguit de mesures coordinades, de les quals el primer pas, és la confecció d'un CENS de l'ensenyament en català⁽²⁾ per diagnosticar amb precisió quina és realment l'entitat del fenomen, i quines són les carències principals, com a base de pautes d'intervenció educativa⁽³⁾ que han d'incidir sobre els aspectes següents: Legislació; for-

mació i perfeccionament del professorat; assessora- ment i suport didàctic i lingüístic al professorat; promoció de les escoles en català (acció compen- satòria a les àrees més deficitàries: Eivissa, nuclis turístics, barriades urbanes perifèriques...); disseny i promoció de programes específics: immersió, inte- gració de l'entorn, aprenentatge primerenc de la llen- gua...; provisió de professorat; Projecte Lingüístic; plans de normalització lingüística; dotació de recur- sos.

Miquel Vives Madrigal
 Inspector Tècnic d'Educació

¹ per a un estudi més ampli pot consultar-se SBERT i GARAU, M. i VIVES MADRIGAL, M (1991). "El català com a llengua d'ensenyament a les Illes Balears. Algunes dades", comunicació presentada al XVI Seminari Llengua i Educació: Models d'ensenyament en dues llengües, Sitges, 28-30 novembre de 1991 (en premsa)

² El Grup de Treball en Català del Servei d'Inspecció Tècnica d'Educació treballa actualment en l'elaboració d'aquest cens.

³ Vegi's en aquest sentit VIVES MADRIGAL, M. (1989). *Avaluació de les actituds i dels coneixements de les llengües catalana i castellana a les escoles de Mallorca*, Tesi doctoral inèdita, Universitat de les Illes Balears, 903-917.